

*Proposta d'un marc normatiu per a l'avaluació
de les proves de certificació de valencià:
una guia actualitzada*

[Linguistic framework for the evaluation
of standard Valencian certification exams: an updated guide.]

ALAITZ ZALBIDEA BERENGUER

Universitat d'Alacant

alaitz.zalbidea@ua.es

RESUM: L'article pretén posar a l'abast del públic i dels professionals de la llengua una mena de guia d'actuació per als examinadors i correctors de les proves de certificació de valencià dels diferents organismes oficials.

L'objectiu és unificar els criteris d'avaluació, d'acord amb les normes gramaticals i lèxiques vigents, i altres aspectes que es puguen entendre i interpretar de diferents maneres. Això inclou els diferents models lingüístics i les divergències entre acadèmies normatives. Una avaluació imparcial continua sent, en molts casos, l'objectiu per a bona part dels especialistes lingüístics, que en les seues correccions han de tindre en compte les últimes incorporacions normatives, interpretar les característiques lingüístiques del candidat i els aspectes contextuals de cada tasca, a fi d'aplicar correctament els criteris.

PARAULES CLAU: guia normativa, avaluació, exàmens valencià, JQCV, CIEACOVA

ABSTRACT: The article aims to make a kind of an action guide for the examiners and correctors of the Valencian certification exams available to the public and professional linguistics.

The objective is to unify the criteria for evaluation, in accordance with the current grammatical and lexical rules and other aspects that can be understood in different ways. That includes the different linguistic models and the divergences between academies. An impartial evaluation is still, in many cases, the goal for a large part of the language specialists, who in their corrections must know the latest incorporations regarding the new rules, interpret the linguistic features of the candidate and take the contextual questions in each task into account, for a correct application of the criteria.

KEYWORDS: linguistic guide, evaluation, Valencian exams, JQCV, CIEACOVA

Recepció: 03/04/2023. Acceptació: 11/04/2023. Publicació: 10/06/2023

1. Introducció

Des de la publicació de l'Ordre 7/2017, de 2 de març de 2017, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regulen administrativament els certificats de valencià de la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià, el personal examinador i l'homologació i la validació d'altres títols i certificats, la demanda de places per a obtenir un títol que acredite el nivell de valencià ha experimentat un notable creixement. Una de les raons, no cal ni dir-ho, és la necessitat d'acreditar el requisit lingüístic de valencià per a optar a les places de funcionariat públic d'ençà de la regulació del plurilingüisme en el sistema educatiu valencià,¹ una decisió de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana que no ha estat exempta de crítiques i qüestionaments. D'acord amb l'Annex 2 de l'Ordre susdita, els tres organismes valencians d'acreditació dels coneixements de valencià són la Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià (JQCV), les Escoles Oficials d'Idiomes (EOI) i la Comissió Interuniversitària d'Estandardització d'Acreditacions de Coneixements de Valencià (CIEACOVA), que en els últims anys han accelerat el procés d'homogeneïtzació i unificació de criteris, ateses les funcions que els són pròpies (art. 1, cap. 1):

Regular els certificats de coneixements de valencià, organitzar les proves per a obtenir-les, regular la formació i l'especialització del personal examinador que intervé en el desenvolupament de les proves, i establir l'homologació i la validació amb altres títols o certificats.

Aquesta realitat s'ha consolidat i, per què no dir-ho, s'ha massificat en tant que procés de certificació lingüística obligatòria per al funcionariat públic

1 En l'article 25, de la Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, que regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià, s'inclou la necessitat de l'acreditació del coneixement de llengües per als llocs docents; en el cas del valencià, el coneixement C1 de valencià d'acord amb el MECR. A partir d'aquella disposició legal, n'hi ha hagut d'altres en conseqüència, com l'Ordre 3/2020, de 6 de febrer, determina la competència lingüística necessària per a l'accés i l'exercici de la funció docent en el sistema educatiu valencià.

valencià (en el cas del nivell C1), i de mèrit (en el cas del nivell C2); de retop, alguns processos de correcció i examinació lingüística s'han vist afectats. De fet, no debades, hi ha hagut intents continus d'homogeneïtzació de criteris per a millorar l'adaptació al Marc Europeu Comú de Referència de les Llengües (MECR) pel que fa als descriptors i la seua avaluació, i s'han portat a terme diferents formacions dirigides als examinadors i correctors dels exàmens orals i escrits que s'incorporen a les borses internes dels organismes. Els filtres per a formar-ne part, a més, són més exigents que al principi del segle, i fins i tot algunes institucions han optat per posar en marxa autories internes.² Sembla evident, per tant, que hi ha hagut un procés de professionalització creixent de l'univers de la certificació lingüística del valencià, i no és menys cert, doncs, que els canvis de paradigma i els processos massificats demanen pautes per a unificar processos. Així doncs, la proposta present tracta de servir de guia abreujada per a evitar algunes males pràctiques correctores detectades els últims anys i millorar el procés d'avaluació.

2. Estat de la qüestió

La valoració que molts casos han fet els correctors i els examinadors sobre l'execució de les tasques dels aspirants d'aquestes proves ha sigut objecte de polèmica, moltes vegades infundada, i moltes vegades conseqüència de la mala aplicació d'un canvi de paradigma en el tractament i l'avaluació de llengües. El nou paradigma ha mirat de superar la penalització de l'anècdota lingüística en pro de la comunicabilitat, a fi de donar més importància a una visió holística de l'execució de cada una de les tasques i a una avaluació analítica més justa, amb una atenció més gran a les qüestions emmarcades en la propietat de l'adequació. És cert que amb el pas dels anys s'ha millorat el procés d'avaluació amb

2 En aquest sentit, la CIEACOVA (Comissió Interuniversitària d'Estandardització i Acreditació de Coneixements de Valencià) ha sigut un exemple pel que fa als processos interns de l'organisme i les exigències per a formar-ne part com a col·laborador.

anàlisis menys superficials, amb més aprofundiment i més atenció a la capacitat comunicativa dins d'uns marcs de correcció. Ara bé, els problemes detectats en el professorat de valencià en concret i en alguns correctors i examinadors en particular passen sovint per no superar la dicotomia clàssica de correcte-incorrecte. L'observació i anàlisi de la pràctica correctora s'ha dut a terme mitjançant alguns mecanismes: els tests inicials a més de 200 examinadors i correctors en sessions de formació diverses³ i la revisió i anàlisi de les correccions escrites i avaluacions orals, els resultats de les quals hem tingut en compte per a orientar la proposta present. Per tant, alguns dels problemes que s'han observat en analitzar revisions i reclamacions d'exàmens i altres processos de revisió de correccions són els següents:

- Cas omís de les novetats normatives
- Interpretació esbiaixada dels paraestàndards o models lingüístics
- Mala interpretació dels aspectes relacionats amb el registre, la situació o la tasca encomanada

Així, la proposta que presentem ara i ací tracta de dilucidar alguns aspectes que s'integren en la normativa lingüística per tal de servir de guia en l'avaluació dels exàmens escrits, sobretot dels nivells alts (C1-C2), d'acord amb tres principis des del punt de vista del procés d'avaluació:

1. Respecte pel model lingüístic de l'aspirant i cerca de coherència amb les formes lingüístiques emprades
2. Capacitat per a valorar els aspectes de registre i les fórmules expressives de cada situació
3. Coneixement de les incorporacions normatives dels darrers anys i interpretació correcta de les prescripcions gramaticals i lèxiques

3 S'han utilitzat formularis i enquestes amb una desena de preguntes cadascun per a cada especialista (dos per a la franja dels nivells A2-B1-B2, d'una banda, i dos per a la franja C1-C2, de l'altra) que han permés inferir la seua actuació davant de trets de diferents models lingüístics i errades de diferents tipus. Encara més, algunes observacions del treball present són fruit de l'anàlisi de més d'un centenar de correccions escrites i avaluacions orals de diferents correctors, la majoria valencians o que tenien el valencià com a punt de partida, que ens han servit per a complementar o corroborar la informació. Les dades s'arreglaren durant els mesos de novembre i desembre de 2021 i el mes de desembre de 2022. La mostra, tot i que humil, contempla l'actuació de quasi 300 casos diferents.

Ens centrarem, principalment, en els nivells C1-C2 (que són els descriptors en els quals ja s'han de dominar tots els aspectes de la normativa), tot i que farem alguna consideració sobre els nivells baixos. Per a poder valorar el procediment de correcció, pararem esment, sobretot, a les propietats textuais (adequació, coherència i cohesió) i a la correcció gramatical i lèxica. Aquests criteris, d'una manera o una altra, estan integrats en les rúbriques de correcció de tots els organismes de certificació, tant de les proves escrites com de les proves orals. Cal apuntar que les consideracions es fan en cada apartat d'acord amb la realitat de les proves, els principis lingüístics de les quals són el respecte de la diversitat dins de la unitat. Així, el complex ventall de candidats que es presenten als exàmens de valencià demana un esperit de respecte i imparcialitat als models lingüístics emprats, sempre que els conformen trets recollits per cadascun dels paraestàndards de la nostra llengua.⁴ Pensem que el punt 9 del *Dictamen de l'Acadèmia Valenciana de la llengua sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià* representa molt bé la idea exposada quan fa referència als usos entre les institucions i persones de les comunitats autònomes que comparteixen el mateix idioma i dels que afecten les relacions particulars entre les institucions de fora del nostre àmbit lingüístic: «Esta desitjable convergència ha de ser perfectament compatible amb la possibilitat d'utilitzar els models de llengua propis de cada territori» (AVL 2005: 8).⁵ La tradició valenciana respon majoritàriament a les necessitats del policentrisme convergent, i cadascun dels models oficials existents en el conjunt del domini lingüístic són igualment vàlids per tal com asseguruen la igualtat dels aspirants que es presenten a les proves de certificació de valencià.

4 Una confusió habitual en la pràctica correctora és l'aplicació d'un marc subjectiu de correcció que es basa en un sol model lingüístic, normalment el que usa normalment la persona que corregeix, amb la qual cosa es redueixen les possibilitats lèxiques i gramaticals que ofereix la llengua.

5 Hi ha models de codificació que tenen un caràcter molt centralista i que es basen en una única varietat literària, altres que es basen en una varietat creada a partir de l'adopció d'elements de diferents parlars i altres que respecten les diferents modalitats dins de la unitat. L'última possibilitat, atesa la rica tradició lingüística i literària del valencià dins de la llengua compartida, és la que l'AVL considera com la més adequada per al nostre idioma, ja que permet respectar la diversitat dins de la unitat. El que es proposa, per al conjunt de la llengua, és, per tant, una codificació policèntrica alhora que convergent.

El polimorfisme de la nostra llengua ha donat lloc a una sèrie de propostes normatives, emanades de les institucions normatives oficials, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) i l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). No sempre hi ha una coincidència entre acadèmies, amb la qual cosa hem de saber com reflectir la realitat normativa en la correcció de les proves. Analitzem els casos d'acord amb la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV) i el *Diccionari normatiu valencià* (DNV) de l'AVL i amb la *Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans* (GIEC2) i el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC2) de l'IEC.

3. Gramàtica

3.1. Actuació davant de les formes primàries de l'AVL que l'IEC no esmenta o que arreplega com a informals

En les proves escrites, podem trobar aspirants que fan ús de les formes del paraestàndard valencià (o l'estàndard d'estricta obediència valenciana), que no és sinó aquell model que opta per opcions valencianes dins d'un marc de relativa convergència. Diem *relativa* en tant que model que més s'allunya de l'uniformisme lingüístic, que té com a base el català oriental (i més concretament la base del barceloní, que és el subdialecte que ha tingut més força en la confecció de la norma i en la difusió de l'estàndard). Si bé és cert que hi ha hagut una popularització dels models més convergents de base valenciana, hi ha un model que combina trets particularistes que encara resta oblidat per alguns sectors, o com a mínim estigmatitzat. Tot i això, les formes que en són part compten amb una tradició consolidada i amb filòlegs de renom⁶ que les han defeses i prescrites, de la mateixa manera que l'AVL les ha registrades com a primàries en el DNV o com a recomanables en la GNV. A pesar que ara ens centrem en les qüestions gramaticals, per a entendre aquest model remetem a Mas Castells (2010: 59), que afirma:

6 Tanmateix, el model present inclou formes no sols del particularisme clàssic sinó també altres que poden fins i tot ser castellanismes normativitzats.

[...] el model particularista i el convergent es defineixen per una combinació de variants que els separa dels dos models ja referits. Per exemple, el particularista comparteix amb el secessionista⁷ la tria sistemàtica de la variant lèxica valenciana quan aquesta contrasta amb la resta de la llengua o, especialment, amb el bloc oriental; però el particularista només, en principi, si l'admet la normativa general, com ara *xicotet* enfront de *petit*. El que distingeix el particularista i el convergent, doncs, és el contrast entre determinades variants equivalents, a més de l'absència dels estereotips forts dels models extrems amb què limiten (el secessionista i l'uniformista respectivament).

Només un 10% dels correctors i examinadors han penalitzat algun tret del model susdit o l'han ignorat. Presentem, sense ànim d'exhaustivitat, algunes formes que en són pròpies:

- Proparoxítons llatins: *hòmens, jóvens...*
- Demonstratius no reforçats: *estelestalestoslestes, eixe/eixaleixos/eixes*
- Adverbi demostratiu *ahí*⁸
- Numeral *dos* davant de femení
- Pronom *vos* en posició proclítica (*vos he sentit*)
- Incoatiu *-ix /-ixen* (*ella servix, ells servixen*), així com totes les formes del paradigma principal de la morfologia valenciana⁹
- Pèrdua de la *i* antihiàtica (*veem, caem, traem...*)
- Numeral *u*
- *Per a* + infinitiu amb valor final o d'intencionalitat (*ha fet això per a sentir-se millor*)

7 Es tracta del model menys conegut i en declivi, l'utilitzat per institucions que defenen la separació estricta entre «valencià» i «català». A hores d'ara, és l'únic model lingüístic no oficial.

8 Les gramàtiques anteriors a la GNV condemnaven taxativament aquesta opció (Sanchis 1993; Valor 1977).

9 «Cal tindre en compte que en el cas de la morfologia verbal l'IEC sí que recull els usos valencians en les formes més convergents però no en altres com les exemplificades que, no obstant això, l'AVL ha registrat com a primàries i recomanables.»

- Ús transitiu dels verbs que indiquen les menjades, com *esmorzar*, *dinar*, *sopar* (*he sopat truita*)
- Formes *eres*, *sigut*
- Velarització del verb *voler* (*vullga*, *vullgues*...)
- Numerals *huit*, *dèsset*, *dihuit*...
- *Per a* davant d'infinitiu amb valor d'intencionalitat (*he vingut per a donar-vos suport*)

En el procediment de correcció, hauríem de tindre en compte que, si l'examinand utilitza aquestes formes, hauríem de donar-les com a correctes, sense cap marca de registre ni de penalització normativa (sempre que es mantinga una certa coherència amb les formes emprades al llarg del text o del discurs).

3.2. Actuació davant de les formes secundàries de l'AVL que l'IEC no esmenta o que arreplega com a informals

En aquest apartat, cal tindre en compte que l'adjectiu *secundàries* no fa referència a formes menys recomanables o poc adequades, sinó que ens ajuda a cobrir un paradigma que apareix en lletra més xicoteta i reservat en «Observacions» en la *GNV* i en el *DNV*. El capítol 3.2. de la gramàtica estatutària indica que aquesta informació s'hi presenta amb una lletra més menuda per a fer algunes observacions, remarques complementàries «per a donar informació històrica o per a fer referència a variants geogràfiques secundàries o pròpies d'altres territoris de la llengua compartida» (*GNV* 2006: 15-16). El model que se'n desprén, així mateix, té un nivell de restricció encara més gran que l'anterior a hores d'ara (si tenim en compte com en recull les formes l'AVL), però conté formes igualment recomanades per bona part de les gramàtiques valencianes del segle xx. Això inclou, així mateix, la convivència de formes en el paradigma principal, com és el cas de *vull/vullc* i altres, la segona de les quals sol ser la més particularista. Segons els resultats del nostre estudi, i tal com apuntaven les nostres prediccions, és el model més estigmatitzat pels professionals de la llengua, els trets del qual han estat titlats d'incorreccions manifestes o col·loquialismes.

Un 30% dels correctors i examinadors han penalitzat algun tret del model susdit o l'han ignorat. Presentem algunes formes que en són pròpies:

- Subjuntiu *-am -au* (*tingam, tingau...*)
- Velarització dels verbs irregulars de la 3a conjugació: (*cusga, fuigga, cullga...*)
- Conjunció *mentres que*
- Preposició *a* optativa davant de complement directe en cas de nom propi (*He vist a Maria*)
- Quantificador *ningun*
- Expressió de l'obligació amb *ser precis* (*això no és precis que ho faces*)
- Signes d'interrogació i exclamació tant al principi com al final de l'oració
- Expressió de probabilitat amb un futur (*No ve a la festa; estarà cansat*)
- Derivació: mots femenins abstractes en *-ea* (*perea, bellea...*) i en mots acabats en *-iximent* (*naiximent, coneiximent...*)
- Etc.

En el procediment de correcció, hauríem de tindre en compte que, si l'examinand utilitza aquestes formes, hauríem de donar-les com a correctes, sense cap marca de registre ni de penalització normativa (sempre que es mantinga una certa coherència amb les formes emprades al llarg del text o del discurs).

3.3. Actuació davant de les formes de l'IEC que l'AVL no esmenta o arreplega com a informals

Les formes del català general que són hereves de les gramàtiques de Fabra, per bé que poden conviure en un model que defenga la concepció policèntrica de la llengua, poden emmarcar-se també en l'anomenat *model unitarista*, tenint en compte que hi ha persones que s'expressen únicament i exclusiva tenint en compte la realitat del català oriental. Aquest model se centra d'una manera aclaparadora en un dialecte, amb escassíssimes concessions a la resta (Polanco 1984). Sabem que en el procés de construcció de l'estàndard basant-se en el dialecte amb més parlants o amb més poder sobre la norma hi ha hagut prejuïns i

actituds condescendents cap a altres varietats, però no és ací el lloc per a entrar a considerar en quina mesura s'han identificat les diferents varietats del català amb el seu prestigi. L'aspirant, doncs, pot utilitzar el conjunt d'opcions lingüístiques pròpies del model que més s'ha popularitzat sobretot a Catalunya, però que també s'ha divulgat en alguns casos com a exemple de la no fragmentació i de la unitat lingüística absoluta a València i les Illes Balears,¹⁰ malgrat que l'èxit en les institucions, en els parlants i en els candidats que es presenten als exàmens de llengua ha sigut relatiu.

Només un 5% dels correctors i examinadors han penalitzat algun tret del model susdit o l'han ignorat. Presentem, de manera no exhaustiva, algunes formes que en són pròpies:

- Quantificador *bastant* amb flexió de gènere (*bastanta, bastantes*)
- *Molt* + substantiu sense preposició (*molt vi, molt fred*)
- Ús del quantificador *cap* davant dels mots *gràcia, importància* i *interès* (*no em fa cap gràcia*)
- Ús del *com* amb el sentit de «en qualitat de» (*ha vingut com representant*)
- Totes les opcions de morfologia verbal i combinacions pronominals del català oriental (sempre que siguin coherents amb la resta de l'escrit o discurs)¹¹
- Possibilitat de pluralització de les sigles
- Ús de *cap* davant d'alguns substantius incomptables (*cap gràcia, cap importància...*)
- Usos del català oriental de *fins/fins a* i de *per/per a*
- Construcció *al* + infinitiu amb valor causal (*al llegir el diari, s'angoixa*)

10 Amb tot, això no inclou les formes no normatives per raó dels abusos barcelonins (com la sobrecàrrega del pronom *hi* en les combinacions pronominals en què no és necessari), que, com hem esmentat, s'han popularitzat en els escrits de certs parlants del català oriental pel pes en la construcció de la norma del subdialecte de la Ciutat Comtal, fet que l'ha prestigiada en detriment d'altres varietats de la llengua catalana.

11 Allò que l'IEC anomena com a «àmbit general de la llengua».

- Correlació preposicional temporal *de... a...* amb caiguda de la *a* (*d'ací un mes*)

En el procediment de correcció, hauríem de tindre en compte que, si l'examinand utilitza aquestes formes, hauríem de donar-les com a correctes, sense cap marca de registre ni de penalització normativa (sempre que es mantinga una certa coherència amb les formes emprades al llarg del text o del discurs). D'igual manera, també és possible que apareguen formes que tant l'AVL com l'IEC registren com a secundàries, com és el cas de l'optativitat de la negació amb termes de polaritat negativa (*Mai [no] ho hauria dit*); en aquests casos, actuaríem de la mateixa manera i no penalitzaríem la construcció.

3.4. Actuació davant d'algunes formes interpretables

Algunes construccions, trets i usos no s'han pogut incloure en les gramàtiques normatives en termes absoluts de correcció o incorrecció. Seria menester aclarir com han d'actuar els correctors davant de formes que les institucions normatives no accepten ni condemnen de manera taxativa, sinó que més aïna esdevenen opcions que depenen dels registres i del context comunicatiu. A pesar que no tenim dades quantitatives i qualitatives de, com hem presentat abans, les pràctiques correctores dels professionals, podem assegurar que les construccions i usos que presentem ara i ací han sigut objecte d'interpretacions diverses.

Concordança verb haver-hi (*hi halhi han*)

La concordança del verb *haver-hi* és una de les qüestions que certs professionals de la llengua preveien que podrien canviar amb l'evolució de la normativa, precisament perquè han suscitat mants debats filològics (Solà 1994; Saragossà 2007). Després de desenes d'articles sobre el tema, les gramàtiques normatives nostrades han decidit establir com a pauta la distinció entre el llenguatge formal i l'informal. L'AVL prescriu que és tan acceptable fer la concordança com no fer-la, «però en els registres formals es considera més adequada la manca de concordança, d'acord amb l'ús tradicional» (GNV 2006: 305). La descripció que en fa la *GIEC2* és un xic més restrictiva i hi incorpora el matís geogràfic, tot afirmant que no es fa la concordança en dialectes com el balear,

el septentrional i el nord-occidental, però en la resta de parlars, en general, concorda, i afegim: «ara bé, cal tenir en compte que, en aquests parlars, la manca de concordança és l'ús consolidat en els registres formals» (GIEC2 2016: 850). Així, per exemple, si trobem en un text escrit o un discurs oral dels nivells C1-C2 que un aspirant fa el verb *haver-hi* en plural, el corregirem com un aspecte d'adequació, ja que es considera una opció informal, però no incorrecta. Exemple: *en aquell sistema hi havien problemes molt greus per a la societat*. Quant als altres descriptors, en el nivell B2 també haurem de marcar l'errada com una falta d'adequació d'acord amb les exigències i els programes de l'examen, atès que ja s'hi inclouen com a components gramaticals estructures impersonals amb el verb *haver-hi* i altres usos del verb més complexos. En canvi, posat que la forma aparega en un discurs oral dels nivells A2-B1 (que inclouen en els seus programes l'ús bàsic del verb *haver-hi*) o en textos escrits informals de qualsevol nivell, no la corregirem.

Caiguda de preposició

El manteniment de la preposició davant de la conjunció *que* només hauria de limitar-se als registres informals i a la llengua viva espontània, tal com descriuen les gramàtiques normatives. De fet, l'AVL afegim que «en els registres formals cal aplicar la caiguda, ja que [...] és un fenomen que es manté viu en certs casos i era general en la llengua clàssica» (GNV 2006: 205). Per tant, caldria fer una interpretació del registre inherent a la tasca, de manera que si trobem en un text escrit o en un discurs oral dels nivells C1-C2 una preposició davant d'una conjunció *que*, assenyalarem que es tracta d'una l'errada d'adequació, ja que es considera una opció informal, però no incorrecta. Normalment, els textos de nivell C demanen tasques que s'ancoren en una certa formalitat. Exemple: *confiava que l'escoltaren*. En el nivell B2 també hauríem de fer la mateixa interpretació, ja que en el programa del nivell dels diferents organismes certificadors apareix com a punt del temari la caiguda de preposició davant de *que* àton. En canvi, si la forma apareix en un discurs oral dels nivells A2-B1 o en textos escrits informals de qualsevol nivell, no la corregirem: *confiava en que l'escoltaren*.

Canvi de preposició

Un altre element conflictiu és el canvi de preposició davant d'infinitiu en els casos de complement de règim verbal o de complement del nom o de l'adjectiu. Fins a l'any 2016 els documents normatius i els reculls de serveis de llengües, gabinets de normalització i altres organismes que divulgaven la norma eren ben clars a condemnar la falta de canvi de preposició davant d'infinitiu, amb la qual cosa una oració com *Ells tardaren en arribar* no seria correcta i hauria de ser *Ells tardaren a arribar*. Ara per ara, però, tant la *GNV* com la *GIEC2* mantenen un criteri més flexible, almenys en la descripció dels fets gramaticals, i apunten que el canvi s'hauria de fer «en registres formals». ¹² De nou tindriem, llavors, una construcció que no s'hauria de marcar com a falta de correcció gramatical, sinó com a errada d'adequació al registre i al context comunicatiu. Per consegüent, si trobem en un text escrit o en un discurs oral dels nivells C1-C2 el manteniment de la preposició verbal davant d'un infinitiu, com en l'oració *estic d'acord amb informar-los d'això*, marcarem l'errada com a falta d'adequació, ja que es considera una opció informal, però no incorrecta. L'única diferència respecte de la caiguda de preposició és que no hauríem de penalitzar la construcció en cap nivell més baix: si la forma apareix en un discurs oral dels nivells A2-B1-B2 o en textos escrits informals de qualsevol nivell, no la corregirem, ja que el canvi de preposició no apareix en els programes de nivell de les franges A i B.

Concordança en els col·lectius

En el llenguatge literari i en la tradició escrita en general, trobem nombrosos mots que es refereixen a col·lectius (*equip, grup, gent...*), el nucli del predicat dels quals a vegades flexiona i a vegades no. Per bé que és cert que depèn del tipus de llenguatge, del fet diatòpic i també de l'estil de qui escriu, hauríem d'admetre que el verb pot escriure's tant en singular com en plural, des d'un punt de vista estrictament morfosintàctic i no semàntic plural. ¹³ És a dir, tant

12 Això no obstant, la *GNV* addueix una sèrie de testimonis clàssics en què es manté la preposició davant de l'infinitiu.

13 Sí que pot haver-hi un matís semàntic per considerar els individus d'un grup com una sola entitat o

«La gent valoraren l'esforç de la comissió» com «La gent valorà l'esforç de la comissió» haurien de ser oracions gramaticalment correctes. En conseqüència, si apareix alguna de les dues formes en un text escrit o en un discurs oral de qualsevol nivell, no hauríem de corregir-la ni fer-hi cap tipus de remarca.

Pleonasmes pronominals

El pleonasme, definit com a repetició d'un element lingüístic complementari en una oració (en el cas que ens ocupa, pronominal), pot adoptar en l'escriptura de l'aspirant una forma o una altra depenent de criteris principalment diatòpics, cosa que pot condicionar, així mateix, la pràctica correctora. D'una banda, n'hi ha alguns que la norma ha tractat amb millors ulls; per exemple, si trobem pleonasmes clars amb el pronom *hi* o *en* en construccions relatives, no els corregirem en cap nivell ni tan sols com a errada informal (!), atés que ja no estan condemnats per la tradició normativa, almenys per la *GIEC*, que els ha anomenat «pleonasmes aparents» (Ginebra 2017: 23). Exemples: *Vam quedar en el mateix lloc on hi vam quedar l'última volta* (preferible sense *hi*) o *La novel·la de la qual en vam parlar no m'agradava* (preferible sense *en*). Ara bé, la pràctica correctora també demana analitzar el text o el discurs de l'aspirant i si és coherent amb la resta de formes que fa servir. Així, s'admetrien certes reserves de les construccions susdites en els usos valencians. També s'ha tingut en compte el pleonasme de complement indirecte o directe de persona, admés en les gramàtiques normatives: *li agrada a ell*; *a la xiqueta no li hem donat el llibre*. En conseqüència, tampoc no corregirem la construcció en cap nivell. Sí que ho farem, però, en alguns usos valencians vius i propis en els quals no s'ha actuat de la mateixa manera, a saber, la redundància del complement directe indefinit: *n'hi ha molta gent*,¹⁴ que marcaríem com a incorrecta.

cadascun d'ells, però això ultrapassa els límits estrictament morfosintàctics i no entrariem a valorar-ho llevat que comportara una ambigüitat manifesta o alguna imprecisió.

14 L'intent per evitar la redundància ha donat lloc a un fenomen d'ultracorrecció en què el pronom *en* és absent en casos necessaris per a la substitució anafòrica, en casos com *De notícies, [en] tinc unes quantes*.

4. Lèxic

4.1. Col·loquialismes, vulgarismes i altres exemples de variació lèxica

Els diccionaris normatius també demanen una interpretació precisa i acurada dels elements lèxics que s’hi recullen. Interpretar qualsevol mot registrat en un diccionari de manera genèrica (si no directament subjectiva) sense atendre a les seues particularitats pot comportar males pràctiques de manera sistemàtica en el procés d’avaluació d’una prova oral o escrita. Si trobem en un text escrit o en un discurs oral mots que estan registrats al *DNV* com a col·loquialismes ([*col·loq*]), vulgarismes ([*vulg.*]) o de caràcter pejoratiu ([*pej.*]), haurem d’indicar que és un error d’adequació,¹⁵ i no una errada estrictament normativa, per bé que en els nivells A2 i B1 hauríem d’estudiar cada cas en relació amb la situació i el context, units a les exigències dels programes de cada nivell, així com la incidència en la comunicabilitat. De la mateixa manera, el *DIEC2* també registra aquests fenòmens diastràtics o diafàsics, amb marques com *VULG.* En aquest sentit, actuaríem de la mateixa manera amb els girs arcaics o atemporals, registrats en el *DNV* amb la marca [*ant.*] o en el *DIEC2* amb la mateixa marca o amb altres com *EN REC.* (en recessió). Ara bé, no és tan habitual observar aquest últim tipus de girs en les expressions escrites dels exàmens de certificació, i menys encara en les intervencions orals.

Quasi un 80% dels correctors i examinadors han marcat directament com a incorrecte el vocabulari registrat de manera no genèrica en els diccionaris, una de les dades més preocupants de l’estudi.

15 Alguns exemples de mots registrats en el *DNV* amb marca de registre són: *agulletes, bovada, bovo, cabreig, cabrejar, cacau* (‘embolic’, ‘bollit’), *calimotxo, camorra, camorrista, canguelo, carinyo, carinyós, coco* (‘cap’), *colxa, cubata, cutre, desperdici, empollar, escaquejar-se, estropear, farra, farragós, flato, flipada, flipar, friqui, guiri, litrona, mamó, mangar, maricó* [pej.], *mariconada, marró* (*Quin marro que ens ha tocat!*), *marxós, mitxeli, moguda, mono* (*Tenia el mono de fumar*), *nano, palmar* (‘dinyar’), *passada* (*La festa va ser una passada*), *patejar, patatús, patós, pillar, pillo, pito* (‘ben plantat’), *pirat, putejar, puto, quico* (‘gra de dacsà torrat’), *quinqui, quinto* (de cervesa), *rabo, rotllo* (*Quin rotllo de programa!*), *talp* (‘infiltrat’), *tamany, tatxar* (*Tatxeu la paraula que estiga mal escrita*), *tio, tonto, trage, trepa, trip, vacil·lar* (‘fanfarronejar’), *virgueria, xiripa, xitxa* [infant.], *xitxo, xulles* (en un examen), *xurra* (‘xamba’) i *xurro* (‘xamba’) (Gumbau 2016).

4.2. Opcions secundàries

De la mateixa manera, en la pràctica correctora s'han de tindre en compte les opcions lèxiques que remetent a la forma principal, però que estan registrades sense marca al diccionari. Així doncs, si trobem en un text escrit o en un discurs oral mots que són secundaris, ja que ens remetent a una opció preferible (tant en el *DNV* com en el *DIEC2*), no cal corregir-los, ja que són igualment vàlids.¹⁶ Caldria actuar de la mateixa manera en cas que l'examinand escriguera un mot registrat al *DNV* entre parèntesis al costat de la forma principal, com per exemple els substantius i adjectius masculins amb el sufix *-iste* (*electriciste, futboliste, artiste...*) o qualsevol mot que pot servir tant per a masculí com per a femení, però que, a més, té una forma exclusiva acceptada per al femení (com *estudianta* o *metja/metgessa*, que s'afigen a les igualment vàlides per als dos gèneres *estudiant, metge*). Cal recordar, a més, que en cas que hi haja una forma que estiga registrada en els dos diccionaris (*DNV* i *DIEC*) ortogràficament diferent (o amb gènere gramatical diferent), s'ha d'acceptar qualsevol de les variants si la que es fa servir és coherent amb la resta de formes. Exemples: *pesebre* (*DNV*)/*pessebre* (*DIEC*), *un aroma* (*DNV*)/*una aroma* (*DIEC*)... Bé és cert, però, que establir una absoluta coherència lèxica de la mateixa manera que es fa en la gramàtica amb l'anàlisi dels models lingüístics és una tasca complicada que seria molt més difícil valorar, tot i que caldria tindre-ho present en la mesura que siga possible.

Igual que en l'apartat anterior, quasi un 80% dels correctors i examinadors han marcat directament com a incorrecte el vocabulari registrat de manera no genèrica en els diccionaris. Es tracta, per tant, d'un dels aspectes que susci-ten més prejuïns.

16 Altres exemples de mots registrats al *DNV* com a opcions lèxiques secundàries són: *apretar* → 1. *estretir* 2. *polsar, prémer*; *arrastrar* → *arrossegar*; *avort* → *avortament*; *barco* → *vaixell*; *béicon* → *bacó*; *berberetxo* → *catxel*; *biombo* → *paravent*; *cego* → *cec*, *cigar* i *cigarro* → *puro*; *coixo* → *coix*; *cult* → *culte*; *despedir* → *acomiar*; *desperdicar* → *desaprofitar*; *disparar* → *xutar*; *disseccionar* → *dissecar*; *dissuasori* → *dissuasiu*; *divorç* → *divorci*; *empotrar* → *encastar*; *enterro* → *soterrar*; *estandard* → *estendard*; *extraditar* → *extradir*; *formatejar* → *formatar*; *forrar* → *folrar*; *llonja* → *llojta*; *modo* → *mode*; *modós* → *cortés*; *montanya* → *muntanya*, *mostrador* → *taulell*, *motxo* → *fregona...* (Gumbau 2016)

Altres novetats normatives que cal tindre en compte

Amb la publicació de la *GIEC2* l'any 2016, molts usos lèxics, morfològics i sintàctics condemnats fins al moment passaren a ser normatius, dins d'una mena de prescriptivisme amb una dosi ben considerable de descriptivisme entés en termes d'admissibilitat, recomanació i inadmissibilitat. El ben cert és que hi ha una sèrie de formes ara acceptades per la gramàtica catalana que anteriorment ja havien sigut admeses per l'AVL per ser d'ús habitual i gaudir de tradició. Al costat de les conegudes construccions tradicionalment prescrites per l'estàndard de caràcter pronominal, així com les perífrasis, els connectors parentètics i conjuncions i alguns aspectes de transitivitat verbal, n'hi ha d'altres que ja estan plenament admeses per la normativa i que caldria valorar positivament igual que les altres, sense cap marca que pugui suggerir incorrecció o falta d'adequació, n'oferim algunes:

- *No obstant* com a connector de concessió
- Perífrasi *deure* + infinitiu amb valor d'obligació o necessitat: *deu fer-ho abans d'anar-se'n*
- Valor intransitiu d'alguns verbs psicològics: *li preocupalli molesta*
- Pronom de complement circumstancial d'origen prescindible en combinació amb complement directe definit: *trau-lo* [de l'armari] (en comptes de *trau-l'en*)
- *Degut a* com a connector causal: *s'ha suspés l'acte degut a la pluja*
- Pronominalització en *ho* de l'atribut definit (*ella era la cap de premsa= ella ho era*)
- Pronominalització amb el datiu *li* en comptes de *hi* en ser inanimats: *li posa sal* [a la paella]
- *Així doncs* com a connector de conseqüència sense coma entre *així* i *doncs*
- *Amb relació a* com a connector d'introducció de tema
- Relatiu temporal sense preposició feble davant: *l'any que es va casar*
- Ús intransitiu del verb *respondre*: *respondre a les preguntes*

No tenim dades numèriques que ens proporcionen una mostra de la pràctica portada a terme pels examinadors i correctors en aquest sentit, però algunes de les revisions ens deixen entreveure algunes irregularitats de les quals ignorem l'abast i caldria esmenar a fi que no es penalitzen formes a hores d'ara acceptades per les gramàtiques normatives sense cap tipus de restricció o matís que indique algun aspecte de registre o d'estil. En l'avaluació també caldrà tindre present que la *GIEC2* ha admés nous usos i construccions que la *GNV* encara no contempla, però que no es poden menystindre per raons d'omissió deliberada o desconeixement.¹⁷

Consideració sobre la fonètica i l'ortografia

No hem d'oblidar que la *GNV* i, en conseqüència, els mots recollits pel *DNV*, prescriuen un estàndard oral acurat alhora que emmarcat en els usos tradicionals valencians, però a voltes ignorat en l'avaluació. Les propostes fonètiques de l'Institut d'Estudis Catalans han tingut més èxit d'uns anys ençà per la proximitat més gran entre la representació gràfica d'alguns trets i la seua realització fonètica (l'accentuació d'algunes paraules que només és gràfica en el cas valencià, algunes terminacions, els dígrafs i geminacions...), així com la seua popularització entre un sector dels professionals de la llengua, formats durant anys en aquells dictats normatius. Per consegüent, les irregularitats detectades en la pràctica correctora, tot i ser anecdòtiques (una quarta part dels enquestats, aproximadament), haurien de redreçar-se en pro d'unes actituds i pràctiques que miren de no accentuar el divorci entre la llengua oral de base de l'aspirant i l'estàndard oral, que es basa en els trets genuïns valencians sense necessitat de caure en girs artificiosos. Posem com a exemple una explicació fonètica que fa l'AVL i que determina tres nivells d'actuació davant d'una intervenció oral: recomanable (correcte en tots els casos), admissible o acceptable

17 Recordem que també s'incorporaren algunes novetats de caràcter ortogràfic: en el cas de l'IEC, amb la publicació de la nova *Gramàtica de la Llengua Catalana*, l'any 2016; i, en el cas de l'AVL, amb l'*Acord normatiu sobre algunes convencions ortogràfiques*, de l'1 de juny de 2018, que acceptà les formes de la primera proposta.

(correcte en tots els casos) i no recomanable (incorrecte en tots els casos) (GNV, 2006: 31):

1.3.2.5.1 Les consonants laterals

Segons el lloc d'articulació, les consonants laterals poden ser *alveolars* ([l]) i *palatals* ([ʎ]).

1.3.1.1.1 Són pròpies del valencià estàndard les realitzacions fonètiques següents:

a) La pronunciació no geminada del grup *tl*: *bitllet* [bi'lé't], *ratlla* [rá'la], *rotllo* [ró'lo].

b) La pronunciació simple del grup *l·l*: *il·lusió* [iluzi'ó], *novel·la* [nové'la], *tranquil·litat* [traŋkil'itat].

OBSERVACIÓ: La pronunciació geminada només és pròpia de registres moltformals: *il·lusió* [illuzi'ó], *novel·la* [nové'lla], *tranquil·litat* [traŋkillitát].

c) La pronunciació geminada o simple del grup *tl* en paraules de caràcter patrimonial: *ametla* [amé'la] o [amé'la], *guatla* [gwá'la] o [gwá'la], *motle* [mó'le] o [mó'le], *vetla* [vé'la] o [vé'la], etc., si bé és preferible la pronunciació geminada.

d) La pronunciació com a [dl] del grup *tl* en paraules cultes: *atlàntic* [adlántik], *atles* [ádles], *atleta* [adlé'ta].

1.3.1.1.2 És acceptable en el valencià estàndard l'emmudiment de la *l* en les paraules *altre* [át're], *nosaltres* [nozát'res] i *vosaltres* [vozát'res].

1.3.1.1.3 No són recomanables en el valencià estàndard les realitzacions fonètiques següents:

a) La pronunciació com a *i* semivocal [j] del grup *ll*: *llop* [jó'p], *falla* [fá'ja], *coll* [kó'j].

b) La pronunciació palatalitzada de la *l* inicial d'algunes paraules cultes com ara *lectura* [ʎektúra], *lingüística* [ʎiŋgwístika], *línia* [ʎí'nia], *literatura* [ʎiterátúra], *luxúria* [ʎuksú'ria].

OBSERVACIÓ: Això no obstant, en alguns casos s'admet la doble solució gràfica *lll*: *liberal/lliberal*, *legítim/llegítim*, *lògica/lògica*.

5. A tall de cloenda

La unificació dels criteris d'avaluació en les proves de certificació de valencià no ha sigut una tasca fàcil per l'actualització constant de la norma, la convivència de models i, per què no dir-ho, la resistència d'alguns professionals de la llengua a adoptar una sèrie de pautes que anaven més enllà de la seua tria lèxica i gramatical particular. Si bé és cert que un gran nombre de correctors i examinadors fan una tasca excel·lent, acurada i lliure de biaixos, també ho és que alguns encara confonen la tria subjectiva del model propi amb la tasca correctora imparcial, la qual cosa ha de primar en els processos d'avaluació. L'adopció d'un model lingüístic per part dels aspirants no pot enterbolir ni condicionar la tasca de qui avalua una tasca oral o escrita, de manera que el maneig de les fonts i les guies com la que presentem, que només mira d'ajudar-hi de la manera més honesta possible, hauria de ser una constant en la pràctica correctora. En aquest sentit, i malgrat les irregularitats detectades, les formacions rebudes pels examinadors i correctors, així com les guies que han confeccionat algunes comissions examinadores, han tingut un impacte ben positiu, tenint en compte, això sí, que la proposta presentada ara i ací és extraoficial i només és producte de les observacions externes, les anàlisis minucioses i el treball que hem portat a terme els últims anys dins dels organismes valencians de certificació lingüística.

No deixa de ser simptomàtic que alguns trets emmarcats en alguns models lingüístics concrets continuen d'estar estigmatitzats o carregats de prejuïns. Això no obstant, sovint algunes consideracions negatives no es feien tant a un model en concret sinó a alguns trets del model. Dit això, a hores d'ara podem afirmar, sense por d'equivocar-nos, que el gremi d'especialistes en llengua i traducció encara aposta per la unitat lingüística en la pràctica com a punt de partida ineludible, també en l'establiment d'una base que s'emmarca en el policentrisme convergent com a model, si bé encara esguitat d'algunes concepcions mal païdes que tenen conseqüències en l'aplicació dels criteris de correcció en els exàmens escrits i orals. En aquest sentit, les actualitzacions de les gramàtiques catalanes han passat més desapercebudes per descuit o omissió deliberada,

mentre que en les valencianes s'ha sumat, a més, un estigma infundat per la idea de la fragmentació o l'excessiu localisme.

Fet i fet, la proposta present, presentada a manera de guia breu per a una consulta ràpida i senzilla, només mira de posar a l'abast del públic i dels especialistes les normes actuals desglossades i interpretades. A més, ha tractat de dilucidar algunes construccions o usos lingüístics, ara i ací abocats, que han sigut objecte de dubte o debat, a fi d'establir-ne una classificació i, en cas de ser una errada, concretar-ne el tipus. La sistematització dels apartats de les gramàtiques i dels diccionaris ha ajudat a inferir-ne els dictàmens normatius, cada vegada amb més matisos contextuals. La nostra tasca com a professionals no pot ser una altra que l'aplicació rigorosa i tan sistemàtica com siga possible de les prescripcions emanades per les institucions normatives oficials en cada moment de la història. De la mateixa manera que ho fa —o almenys hauria de fer-ho— un jutge o un advocat amb les lleis, ho hauríem de fer els filòlegs i traductors, a més de saber interpretar-les per a una aplicació correcta i lliure de personalismes.

Bibliografia

- DCVB = ALCOVER, A. M.; MOLL, F. de B. (1930-1962) *Diccionari català-valencià-balear*, Palma de Mallorca, Moll.
- DNV = *Diccionari normatiu valencià* (2014), València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- GARCIA PERALES, V. F. (2018) *Extret de les noves acceptacions de la GIEC* (inèdit).
- GINEBRA, J. (2017) *La nova normativa de l'Institut d'Estudis Catalans. Guia pràctica*. Tarragona, Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili.
- GIEC2 = *Gramàtica de la llengua catalana* (2016) Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- GINER, J. (1998) *Obra Filològica (1931-1991), Josep Giner i Marco*, Estudi preliminar, edició crítica i índex a cura d'Antoni Ferrando, amb la col·laboració de Santi Cortés, València, IIFV, Denes.
- GNV = *Gramàtica normativa valenciana* (2006) València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- GUMBAU, F. (2016) «Paraules que ja no són barbarismes segons el DNV», *Núvol*, disponible en <<https://www.nuvol.com/llengua/paraules-que-ja-no-son-barbarismes-segons-el-dnv-39706>> [consultat el 21 de febrer de 2023].

- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, SECCIÓ FILOLÒGICA (1999) *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, Barcelona, IEC.
- MAS CASTELLS, J. À. (2010) «Les connotacions ideològiques dels models lingüístics valencians. Situació actual i condicionants històrics», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 48, pp. 47-70.
- RAMOS, J.-R. (2019) «Les obres gramaticals de referència (IEC, AVL): aportacions i novetats», Jornada de Filologia Catalana per a Professionals. Estudiar, Investigar i Divulgar la Llengua i la Cultura Literària (València: Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València, 3 de maig de 2019).
- SANCHIS GUARNER, M. (1993) *Gramàtica Valenciana*, València, Torre.
- SARAGOSSÀ, A. (2007) *Reivindicació del valencià. Una contribució*, València, Tabarca.
- SOLÀ, J. (1994) *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries.
- VALOR, E. (1977) *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià*, València, 3i4.

Disposicions legals:

- Ordre 7/2017, de 2 de març de 2017, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regulen administrativament els certificats de valencià.
- Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, que regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià.
- Ordre 3/2020, de 6 de febrer, que determina la competència lingüística necessària per a l'accés i l'exercici de la funció docent en el sistema educatiu valencià.

Recursos en línia [consultats el 10 de febrer de 2023]

- Comissió Interuniversitària d'Estandardització de Coneixements de Valencià (CIEACOVA): <www.cieacova.com>.
- Escola Oficial d'Idiomes (EOI) <www.eoi.gva.es/va/>.
- Junta Qualificadora de Coneixements de Valencià (JQCV): <www.jqcv.gva.es/va/>.
- Marc Europeu Comú de Referència de les Llengües (MECR): <https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_difusio/publicacions_en_linia/classific_temes/temes_materials_didactics/marc_europeu_de_referencia_per_a_les_llengues>.